

Л. І. Бровко,

к. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: 0000-0003-2577-0741

А. А. Юрченко,

здобувач другого рівня вищої освіти за спеціальністю "Облік і оподаткування",
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: 0000-0002-2138-8951

Т. В. Королькова,

здобувач другого рівня вищої освіти за спеціальністю "Фінанси, банківська справа
та страхування", Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ORCID ID: 0000-0001-6134-5377

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.2.16

ОПТИМІЗАЦІЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

L. Brovko,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Banking
and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University

A. Yurchenko,

second-level higher education applicant majoring Accounting and taxation,
Dnipro State Agrarian and Economic University

T. Korolkova,

second-level higher education applicant majoring in Finance, Banking
and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University

OPTIMIZATION OF THE CURRENT ASSETS AND THEIR INFLUENCE ON THE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

Сьогодні є багато факторів, як внутрішніх, так і зовнішніх, які негативно впливають на підприємство, дестабілізують його фінансовий стан на наносять шкоду його функціонуванню в цілому. Попри це підприємства намагаються вести свою діяльність таким чином, щоб досягти високих результатів, але при цьому мати відносно невеликі витрати. Першим етапом є досягнення стабільної роботи з оборотними коштами підприємства. Найбільша увага приділяється саме оборотним активам, які займають вагоме місце в процесі діяльності підприємства, оскільки вони містять певні компоненти, які необхідно постійно контролювати, аналізувати та розробляти певні дії для усунення певних негативних факторів. В цій статті відображено порядок тлумачення економічної категорії "оборотні активи" з точки зору чинного законодавства та поглядів вчених та науковців. Розкрито їх економічну сутність як основного елементу забезпечення здійснення господарської діяльності підприємства та відображено складові елементи обігових фондів. Відображено послідовність, в якій бажано проводити аналіз, для визначення необхідних показників, за допомогою яких можна розробити ефективну систему управління обіговими фондами підприємства. Висвітлено моделі визначення оптимального розміру необхідного для підтримання діяльності запасів, а також використання якої допоможе визначити необхідний обсяг виробництва продукції. У поєднанні з нормуванням використання засобів у процесі виробництва на підприємстві можна досягти бажаного результату за максимально ефективного викори-

стання наявних ресурсів. Необхідно приділити також увагу оптимізації дебіторської заборгованості підприємства, бо неналежний контроль за її станом може призвести до зростання боргів, ризику несплати, що є негативним явищем для підприємства загалом, що призведе до погіршення фінансового стану та стане причиною виникнення проблем, щодо погашення нашої заборгованості кредиторам.

Today, there are many factors, both internal and external environment, that have a negative impact on the company's activities, destabilize its financial condition, and harm its functioning in general. Despite this, Enterprises try to carry out their activities in such a way as to achieve high results, but at the same time have relatively low costs. The first stage is to achieve stable work with the company's current assets. The greatest attention is drawn to current assets, which have a significant place in the process of enterprise activity, because they have certain components in their composition that need to be constantly monitored, make appropriate analysis and develop certain actions to eliminate certain negative factors. This article reflects the procedure for interpreting the economic category "current assets" from the point of view of current legislation and the opinions of scientists. Their economic essence, as the main element of ensuring the implementation of economic activities of the enterprise, is revealed and the components of working capital are reflected. The sequence according to which it is desirable to conduct an analysis is reflected in order to determine the necessary indicators with which it is possible to develop an effective working capital management system of the enterprise. Models for determining the optimal size of inventory is needed to maintain operations that are highlighted, as well as the use of which will help to determine the required volume of production. Besides, rationing of the use of funds in the production process at the enterprise, it is possible to achieve the desired result with the most efficient use of available resources. It is also necessary to pay attention to optimizing the company's accounts receivable, because improper control over its condition can lead to an increase in debts, the risk of non-payment, which is a negative phenomenon for the company in general, which will lead to a deterioration in the financial condition and cause problems in paying off our debt to creditors.

Ключові слова: оборотні активи, класифікація, ліквідність, оптимізація.

Key words: current assets, classification, liquidity, optimization.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Оборотні активи є основним ресурсним потенціалом діяльності підприємства. Проблема управління підприємствами в нестабільних ситуаціях є доречною й актуальною, оскільки саме за допомогою управління, як однієї із невід'ємних функцій будь-якої системи має забезпечити збереження і розвиток цієї системи та вимагає адаптації кожного окремого підприємства до нового середовища і відповідно зміни, у зв'язку з цим, логіки і принципів його функціонування. Для цього необхідно проаналізувати, зміни яких структур допоможуть пристосуватися до вимог зовнішнього середовища. Одним із головних факторів виробничого підприємства є розробка плану оптимізації оборотних активів.

Поступовий розвиток економічної науки характеризується відсутністю єдиних підходів у визначенні поняття обігових активів, закономірностей їх руху та специфіки їх класифікації. Сутність та класифікація оборотних активів є центральними елементами підвищення ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств і, як наслідок, всієї економіки України, тому дана тема набуває особливої актуальності дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЄТЬСЯ АВТОР, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Дослідженням питань оптимізації та ефективності управління обіговими активами присвятила час велика кількість відомих вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у дослідження проблем пов'язаних з оптимізацією управління оборотними активами зробили такі вітчизняні науковці: В.В. Биковський, О.С. Бондаренко, А.І. Голубко, Г.В. Брушко, В.І. Чобіток, К.С. Пятилоктова, Р.А. Став'юк, В.В. Ковальов, І.А. Бланк, Д.Л. Ящук та ін.

МЕТА І ЗАВДАННЯ СТАТТІ

Мета та завдання статті — розглянути підходи до тлумачення поняття "оборотні активи", розглянути склад та структуру, показники ефективності їх використання, проаналізувати їх зв'язок з діяльністю підприємства. На основі даних розробити рекомендації щодо оптимізації використання оборотних активів на підприємстві, для забезпечення функціонування підприємства в умовах кризи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Найважливішою складовою забезпечення функціонування підприємства є оборотні активи, бо вони є основою рушійною силою діяльності підприємства. Оборотні засоби постійно знаходяться у русі, здійснюють кругообіг, переходячи з грошових засобів у виробничі запаси, з виробничих запасів — у незавершене виробництво, з незавершеного виробництва — у готову продукцію, з готової продукції — у кошти в розрахунках, з коштів у розрахунках — у грошові засоби. Тому головним є вирішення проблеми організації діяльності підприємства у частині оборотних активів. Необхідно зазначити на тому, що у разі нестачі необхідного обсягу активів у певний час, може спровокувати до втрат можливостей виконувати свої зобов'язання у повній мірі. Фінансова нестабільність зовнішнього середовища, посилення конкуренції на ринках є передумовами до виникнення проблеми забезпечення життєздатності підприємства та створення умов для погіршення ситуації у майбутньому. До факторів зовнішнього середовища відносять: економічну ситуацію в країні загалом; темпи інфляції (дефляції); рівень ставок банківського кредитування; тенденції інвестиційного ринку (інвестиційний клімат); особливості податкового законодавства; недосконалість нормативно-правової документації; зменшення чисельності населення.

Розв'язання зазначеної проблеми потребує модифікації системи управління підприємством, і передусім це стосується оборотних активів. Раціональне управління обіговими активами дозволяє підвищити ефективність операційної та фінансової діяльності у взаємозв'язку. Пріоритетним напрямом вирішення основних завдань управління обіговими активами є розробка механізму оптимізації, що дозволить обрати серед безлічі можливостей, найкращий варіант їх обсягу і структури з точки зору цілей розвитку підприємства. Значущість проблем, що пов'язані з оптимізацією оборотних активів підприємств, пояснюється і тим, що оборотні активи займають вагомую частку в загальному обсязі майна, тому навіть незначні їх зміни або невідповідність оптимізаційним параметрам можуть призвести до помітного позитивного або негативного ефекту; ці активи характеризуються високим рівнем мобільності та швидкістю обороту. Від структури, обсягу та швидкості руху ліквідних активів залежать можливості суб'єктів підприємництва щодо збільшення обсягів обороту, забезпечення відповідних рівнів ліквідності, платоспроможності, рентабельності тощо. Для того щоб розуміти, як оптимізувати використання оборотних активів, необхідно дослідити їх визначення. Існує багато підходів до трактування даної категорії, а саме:

1. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [7], оборотні активи — гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

За думкою Шелудько В.М., оборотними є активи, що обслуговують господарський процес і забезпечують його неперервність [12, с. 61—67].

Оборотні активи — це ресурси господарюючих суб'єктів, інвестовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції [11, с. 152—160].

Слав'юк Р.А. вважає, що оборотні активи — це ресурси, які належать підприємству і які напевно буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу [10, с. 197].

Оборотні активи — активи, що споживаються у ході виробничого процесу протягом року або звичайного операційного циклу, що перевищує 12 міс. через специфіку технологічного виробництва, і тому такі що повністю переносять свою вартість виготовленої продукції [5, с. 58].

У своїй роботі Бланк І.А. зауважив, що оборотні активи — це сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну діяльність підприємства та, що повністю споживаються у процесі одного виробничо-комерційного циклу [2, с. 125].

Як можна побачити, є велика кількість варіантів тлумачення поняття, але всі вони дають можливість виділити спільні риси, які в свою чергу характеризують оборотні фонди з різних сторін. Отже, "оборотні активи" — це активи підприємства, що використовуються підприємством протягом дванадцяти місяців або операційного циклу, якщо він є більшим, та переносять свою вартість на вартість новоствореної продукції повністю, забезпечуючи безперервний процес виробництва і реалізації продукції. В наукових джерелах можна побачити поділ оборотних активів за економічним змістом на: фонди обігу та оборотні виробничі фонди.

Оборотні фонди є матеріальними ресурсами підприємства, частка виробничих фондів, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, змінюючи свою первісну форму, розміри та властивості та переносять свою вартість на вартість на створювану продукцію в повному обсязі. Одна їх частина входить до продукції та утворює її матеріальний склад, а друга допомагає виконувати виробничий процес.

Фондами обігу є та частина засобів виробництва, яка не бере участі у виробничих циклах, але авансується підприємством на створення засобів оборотних фондів: матеріалів, сировини, деталей, палива тощо. Іншими словами, фонди обігу — це всі засоби, які перебувають на підприємстві у грошовій чи безготівковій формі і юридично, в будь-який момент, можуть бути конвертовані у вільні кошти підприємства.

Під час розгляду фінансової звітності, в цьому випадку "Балансу (Звіту про фінансовий стан)" першою статтею у розділі II "Оборотні активи" є запаси. Відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку (далі П(С)БО) № 9 "Запаси" формулюється наступне визначення поняття запасів, а саме:

Запаси — активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством [8].

Поточні біологічні активи — біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди упродовж періоду, що не перевищує дванадцяти місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі[8].

Багато уваги науковці приділяють розгляду дебіторської заборгованості, бо вона є вагомою частиною складу обігових активів. Відповідно до П(С)БО № 10 [9] "Дебіторська заборгованість" дебіторська заборгованість — сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Дебіторами є юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій стали винні підприємству певну суму грошових коштів, їх еквівалентів та інших активів.

Виділяють довгострокову і поточну дебіторську заборгованість за терміном погашення.

Залежно від своєчасності погашення поточна дебіторська заборгованість класифікується:

— сумнівна — дебіторська заборгованість, щодо якої є невпевненість у її погашенні боржником;

— безнадійна — дебіторська заборгованість, щодо якої є впевненість у її непогашенні боржником або за якою минув строк позовної давнини.

Поточні фінансові інвестиції — це інвестиції на строк, що не перевищує один рік, які мають можливість бути вільно реалізовані у будь-який момент (крім інвестицій, які є еквівалентами грошових коштів).

Грошові кошти (гроші) — готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Еквіваленти грошових коштів (грошей) — короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості.

Для успішного функціонування підприємства необхідно розробити певну систему управління обіговими активами.

Під системою управління обіговими фондами необхідно усвідомлювати сукупність відокремлених, але пов'язаних між собою елементів, що забезпечують цілеспрямовану дію на об'єкт управління, шляхом реалізації функцій управління через використання комплексу методів управління з метою підтримання відповідного рівня фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства.

Важливим для засобів є показники ліквідності. Ліквідність балансу виражається в ступені забезпеченості боргових зобов'язань підприємства його активами, строк обертання у грошову готівку яких, відповідає строку погашення платіжних зобов'язань. Ліквідність балансу досягається встановленням рівності між зобов'язаннями підприємства та його активами. Вона характеризує наявність у нього оборотних коштів у розмірі, теоретично достатній кількості для погашення короткострокових зобов'язань навіть з порушенням строків погашення, які передбачені контрактом.

З метою розробки дієвої системи управління необхідно провести аналіз обігових активів підприємства, котрий проводиться у такій послідовності:

Перший етап включає в себе оцінку всього розміру оборотних активів підприємства та аналізують зміни в їх обсязі протягом звітного періоду. Під час проведен-

ня цієї операції визначається частка обігових фондів у загальному сумі активів та її зміна протягом періоду. Зіставлення темпів росту оборотних активів з темпами інфляції дозволяє визначити номінальний і реальний приріст оборотних активів підприємства.

На другому етапі досліджують структуру обігових активів підприємства за кваліфікаційними ознаками (прибутковості, швидкості оборотності, платоспроможності, інфляційної захищеності тощо). Це дозволяє нам оцінити основні тенденції в зміні складу оборотних активів та ступінь досягнення відповідної мети діяльності.

Третій етап направлений на аналіз, бо необхідно кількісно обчислити вплив факторів, які зумовлюють зміни в обсязі оборотних активів підприємства.

На четвертому етапі аналізу оцінюють зміни в складі джерел фінансування обігових фондів підприємства. Для цього обчислюють розмір власного оборотного капіталу, порівнюють з відповідними показниками за попередні періоди. Питома вага власних джерел фінансування оборотних активів використовується для оцінки ступеня фінансової стійкості підприємства, його незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

На п'ятому етапі аналізу з використанням певних коефіцієнтів обчислюються показники ефективності використання оборотних активів, проводять їх аналіз та формують аналітичні висновки.

За результатами аналізу визначають загальний рівень ефективності фінансового менеджменту оборотними активами та виявляють основні напрями його покращення.

Оптимізація повинна виходити з обраного підходу формування оборотних активів для забезпечення відповідного рівня співвідношення ефективності використання і ризику.

За дієвого управління запасами на підприємстві можна досягти зменшення тривалості операційного циклу, знизити поточні затрати на зберігання оборотних активів і в свою чергу вивільнити частину оборотних активів з господарського обороту, що дозволить реінвестувати або перерозподілити їх в інші галузі.

Одним з головних завдань та окремим етапом системи управління оборотними фондами підприємств є знаходження величини оптимальної потреби в цих активах. Одним з шляхів оптимізації оборотних активів, а саме виробничих запасів є дослідження необхідного обсягу замовлення, для того щоб забезпечити безперервну господарську діяльність підприємства.

Важливим моментом в цьому є управління матеріальними запасами й оцінка витрат на зберігання та вантажно-розвантажувальні роботи. Бо при перевищенні оптимального рівня запасів потрібно мати додаткові переміщення. Не рідко підприємства для зменшення ризику втрат запасів проводять їх страхування, в тому числі й надлишкових запасів. Це свідчить, про необхідність правильного та обґрунтованого визначення оптимального розміру замовлення для зменшення можливих витрат.

На підприємстві сировина та матеріали, незавершене виробництво, готова продукція утворюють необхідну частину виробничо-господарської діяльності підприємства. Тому необхідно правильно прогнозувати необхідні обсяги, за для визначення оптимального рівня.

Для управління матеріальними запасами використовують наступні моделі:

- оптимальної партії замовлень;
- філософії своєчасності або JIT — калькулювання.

При використанні першого методу, оптимальним розміром замовлення є такий обсяг періодичних поставок, при якому забезпечується необхідна кількість запасів та мінімізуються сукупні витрати, пов'язані із закупівлею та зберіганням запасів на підприємстві.

Першим етапом процесу управління є ідентифікація всіх витрат із доставки та зберігання запасів. Витрати можна поділити на три групи:

- пов'язані із зберіганням запасів;
- оформленням замовлення, завантаженням, відправкою, транспортуванням і прийманням сировини та матеріалів;
- пов'язані із нестачею запасів.

Витрати зі зберігання збільшуються пропорційно середнього розміру запасів. Величина запасів залежить від частоти їх поповнення. Наприклад, якщо річна потреба у сировині складає S од., а підприємство замовляє N однакових партій в рік, то S/N од. — величина одного замовлення.

Ми повинні визначити оптимальний обсяг замовлення, для цього використовуємо наступну формулу (форм. 1):

$$EOQ = \sqrt{\frac{2DO}{H}} \quad (1),$$

де: EOQ — оптимальний обсяг замовлення; D — річна потреба в запасах; O — витрати на одне замовлення; H — витрати на зберігання одиниці товару.

На основі EOQ (за умови, що значення показника відоме) можуть бути проведені інші розрахунки. Кількість замовлень, які необхідно розмістити протягом одного року (n), визначається відношенням:

$$n = \frac{D}{EOQ} \quad (2),$$

де: n — кількість замовлень; D — річна потреба в запасах; EOQ — оптимальний обсяг замовлення.

Модель розрахунку оптимальної партії поставки можна використовувати не тільки для розрахунку обсягу замовлення, а також для визначення обсягу оптимальної партії виробництва продукції та періоду виробничого циклу, якщо налагодження обладнання проводиться один раз для кожної партії продукції, яка виготовляється. Для цього замість витрат на одне замовлення використовують витрати на одне налагодження обладнання та вартість зберігання одиниці запасу продукції.

В якості "максимального ефекту" слід прийняти досягнення мети управління оборотними активами, а під "мінімальними витратами" розуміти не тільки витрати, пов'язані з формуванням і зберіганням оборотних активів, але і витрати, що виникають за відсутності необхідних активів у достатній кількості, тоді оптимальними, залежно від цілей підприємства та певних обмежень, можуть бути як мінімальні, так і максимальні та середні розміри оборотних активів. Таким чином, виз-

начення оптимального розміру оборотних активів повинно узгоджуватись з відповідними цілями, які є орієнтиром в управлінні ними.

Другим є метод філософії своєчасності або JIT (Just — In-Time) — калькулювання передбачає логістичну концепцію, в основі якої є принципи "Бережливе виробництво".

Бережливе виробництво — концепція менеджменту, яка заснована на усуненні всіх видів втрат. Бережливе виробництво передбачає залучення у процес оптимізації бізнесу кожного співробітника та максимальну орієнтацію на споживача.

Для досягнення оптимального стану та розвитку системи необхідно враховувати багато факторів, які впливають на функціонування системи.

Важливим для діяльності є процес нормування використання обігових фондів підприємства. Особливе місце в системі норм і нормативів, що встановлюються підприємством, відводиться саме нормативам оборотних активів.

Список літератури Нормування — це один із основних методів оптимізації рівня оборотних активів, що усуває їх незбалансованість. Адже незбалансованість оборотних активів може викликати [14]:

У разі дефіциту:

- перебіг в постачанні сировини і матеріалів і, як наслідок, — збільшення тривалості виробничого циклу і збільшення витрат;
- зменшення обсягів продаж через відсутність запасів готової продукції;
- додаткові збитки на вирішення задач фінансування.

У разі надлишку оборотних активів:

- фізичне або моральне старіння запасів;
- збільшення витрат на зберігання надлишків запасів;
- банкрутство боржників;
- збільшення податку на майно з причини наявності великого обсягу ТМЦ і готової продукції;
- зменшення реальної вартості дебіторської заборгованості і грошових коштів з причини інфляції.

Нормування — це процес розрахунку тієї частини оборотних активів (запасів та витрат), яка потрібна підприємству для гарантування нормального, безперервного процесу виробництва, реалізації продукції та здійснення розрахунків. Головне завдання нормування полягає у визначенні економічно обґрунтованого розміру оборотних активів у мінімальному розмірі, що забезпечують безперервне фінансування планових витрат на виробництво та продаж продукції, а також здійснення розрахунків у встановлені терміни.

Значення нормування оборотних активів полягає у такому:

1. Для забезпечення безперебійної роботи підприємства потрібно правильне визначення необхідних оборотних активів.
2. Ефективне використання активів досягається точними розрахунками необхідного обсягу.
3. Виконання плану виробництва, реалізації, прибутку та рівня рентабельності залежить від правильно встановленого нормативу оборотних активів.

4. Обґрунтовані нормативи оборотних активів сприяють зміцненню режиму економії, мінімізації ризику підприємницької діяльності [4].

Нормування обігових активів включає розробку та встановлення на кожному підприємстві спеціальних норм за окремими видами матеріальних цінностей, витрат виробництва і т.д. та розрахунок нормативу власних оборотних активів у грошовому виразі на кінець року, кварталу.

Норма — це обчислювальна за кожним видом оборотних активів відносна або мінімальна їх величина, що необхідна для розрахунку нормативу. За окремими видами оборотних активів вона розраховується в абсолютних величинах (гривнях, копійках), за іншими — у відносних (відсотках).

Основою для розрахунку є дані бухгалтерського обліку, облікові реєстри, звіти, дані з виробництва, аналітичний облік матеріальних цінностей, періоди постачання, технологічні карти, результати проведених інвентаризацій..

Розроблені норми бувають різних видів та термінів дії, але вони можуть переглядатися при зміні технології виробництва, номенклатури продукції, що випускається, умов матеріально-технічного постачання та ін.

Якщо звернути увагу на питання управління дебіторською заборгованістю, то підприємство може досягнути успіхів у зменшенні необхідності в активах. Управління дебіторською заборгованістю є невід'ємною складовою діяльності відділу збуту будь-якого суб'єкта господарювання. Велика частка дебіторської заборгованості у загальній структурі активів знижує ліквідність, фінансову стійкість та підвищує ризик фінансових збитків. Для прискорення обороту дебіторської заборгованості доцільно проводити програму з надання знижок на оплату товару готівкою, або одразу після його придбання. Однак така програма має право на реалізацію лише у тих компаніях, де є міцні умови та контакти з покупцями, тобто лише з постійними клієнтами, у яких компанія може бути цілком впевнена щодо термінів та сум.

До основних проблем управління дебіторською заборгованістю, з якими стикаються підприємства та організації, їх можна віднести:

- відсутність інформації щодо термінів погашення зобов'язань підприємствами-дебіторами;
- не розроблені правила та методика роботи з відстроченою дебіторською заборгованістю;
- недостатня кількість даних, а іноді їх повна відсутність, про зростання витрат, пов'язаних зі збільшенням розміру дебіторської заборгованості;
- не здійснюється оцінка фінансового стану дебіторів і ефективність надання відстрочок платежів [3].

Для вирішення вищезгаданих проблем з метою покращення фінансового стану господарюючих суб'єктів необхідно визначити чітку методику та етапи управління дебіторською заборгованістю.

Для здійснення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно виконати такі заходи:

1. Оптимізувати використання запасів підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії

замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів.

2. Оптимізувати розмір грошових коштів шляхом постійного контролю за сумою оборотних активів у грошовій формі, в абсолютно ліквідній формі, а також шляхом підтримки відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які можна швидко конвертувати в грошові кошти, що дає можливість підтримувати платоспроможність підприємства на належному рівні.

3. Оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом моніторингу за станом розрахунків з дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків тощо.

4. Оптимізувати структуру і склад оборотних активів за допомогою прискорення оборотності оборотних активів загалом та окремих їхніх елементів.

5. Зменшити тривалість фінансового циклу, за рахунок прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості і некритичного уповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Узагальнення особливостей управління оборотними активами показало, що від якості управління оборотними активами буде залежати платоспроможність господарюючого суб'єкта, рівень його рентабельності, формування можливостей роботи у непередбачуваних ситуаціях, масштабність та рівень виробництва і кінцевої реалізації продукції. Розглянуто підходи до визначення поняття "оборотних активів", основні критерії класифікації, порядок аналізу для формування основи для створення системи управління оборотними активами найбільш суттєвих складових.

Література:

1. Абрамчук М.Ю. Фінансовий облік: конспект лекцій / М.Ю. Абрамчук, Ю.Г. Гуменна, І.В. Тютюнник, П.М. Рубанов. — Суми: Сумський державний університет, 2018. — 395 с.
2. Бланк І.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. — К.: Ника — Центр, 2001. — 528 с.
3. Голубко А.І. Управління оборотними активами підприємства [Електронний ресурс] / А.І. Голубко // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14—23 березня 2018 р. [Електронний ресурс]. — 2018. — Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/4521>
4. Катан Л.І. Фінансування і кредитування АПК: навч. посіб. / Л.І. Катан, Ю.В. Масюк, С.О. Корецька, Л.І. Бровко та інші. — К.: ТОВ "ДКС центр", 2012. — 300 с.
5. Ковалев В.В. Курс фінансового менеджмента / В.В. Ковалев. — М.: ТК Велби, Проспект, 2008. — 448 с.
6. Кодацький В.П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств / В.П. Кодацький // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — № 4. — С. 271—274.

7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності": Наказ Міністерства Фінансів України, затверджений 07.02.2003 р. № 73 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 "Запаси" зі змінами і доповненнями від 20 жовтня 1999 року № 246 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість" зі змінами і доповненнями від 8 жовтня 1999 року № 247 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>

10. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: навчальний посібник / Р.А. Слав'юк. — Луцьк: Ред.-вид. відд. "Вежа" Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2001. — 460 с.

11. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства: навч. посіб. / Н.В. Тарасенко. — К.: Алерта, 2003. — 485 с.

12. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник / В.М. Шелудько; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — 2-ге вид., стер. — К.: Знання, 2013. — 375 с

13. Єпіфанова І.Ю. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / І.Ю. Єпіфанова, В.В. Джеджула. — Вінниця: ВНТУ, 2017. — 143 с.

14. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємства: навч. посіб. / Н.Б. Ярошевич. — К.: Видавництво: "Знання", 2012. — 341 с.

References:

1. Abramchuk, M. Yu. Humenna, Yu. H. Tiutiunyk, I. V. and Rubanov, P. M. (2018), *Finansovyy oblik* [Financial Accounting], Sums'kyj derzhavnyj universytet, Sumy, Ukraine

2. Blank, Y.A. (2001), *Fynansovyy menedzhment* [Financial management], Nika-Tsentr, Kyiv, Ukraine.

3. Holubko, A. I. (2018), "Management of current assets of the enterprise", *Materialy KhLVII naukovo-tekhnichnoi konferentsii* [Scientific and technical conference], Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, Ukraine, 14-23 march, available at: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/4521> (Accessed 10 Jan 2021).

4. Katan, L. I. Masyuk, Yu. V. Korecka, S. O. and Brovko, L. I. (2012), *Finansuvannia i kredytuvannia APK* [Financing and crediting of agro-industrial complex]: TOV "DKS tsentr", Kyiv, Ukraine.

5. Kovalev, V.V. (2008), *Kurs fynansovoho menedzhmenta* [Financial management course], TK Velby, Prospekt, Kyiv, Ukraine.

6. Kodats'kyj, V. P. (2010), "Ways of effective management of current assets of industrial enterprises", *Aktual'ni problemy ekonomiky*, vol. 4, pp. 271—274.

7. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "National accounting regulation (standard) 1 "General requirements for financial reporting", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (Accessed 10 Jan 2021).

8. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "Regulation (standard) of accounting 9 "Inventories", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (Accessed 10 Jan 2021).

9. Ministry of Finance of Ukraine (1999), "Regulation (standard) of accounting 10 "Accounts receivable", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (Accessed 10 Jan 2021).

10. Slav'iuk, R.A. (2001), *Finansy pidpryemstv* [Enterprise finance], "Vezha", Luts'k, Ukraine.

11. Tarasenko, N.V. (2003), *Ekonomichnyj analiz diial'nosti promyslovoho pidpryemstva* [Economic analysis of the industrial enterprise], Alerta, Kyiv, Ukraine.

12. Shelud'ko, V.M. (2013), *Finansovyy menedzhment* [Financial management], Znannia, Kyiv, Ukraine.

13. Yepifanova, I. Yu. (2017), *Finansovyy analiz ta zvitnist'* [Financial analysis and reporting], VNTU, Vinnytsia, Ukraine.

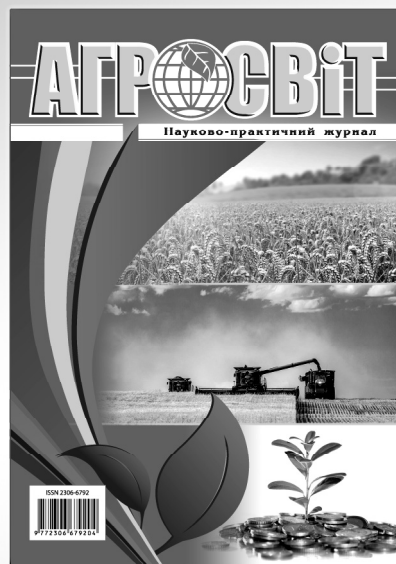
14. Yaroshevych, N. B. (2012), *Finansy pidpryemstva* [Enterprise finance], "Znannia", Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2021 р.

АГРОСВІТ

www.agrosvit.info

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292